

Nro. 18.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBŐL.

*Költ Bétsben Pénteken Augustusnak 30-ik napján,
1799-ik esztendőben.*

Hadi Történetek.

A' Fels. udvari hadi Cancelláriának tegnap előtt esse ki adott különös Tudosítása két nevezetes dolgot foglal magában, úgymint, azon Olasz Országi nevezetes, 's reáck nézve dicsőféges hadi történetnek környű állasos előadását, a' mellyet *Augustus 22-ikán*, a' 10-szám alatt költ Magy. Kurirunkban Erd. Olvasóinkal rövideden közlöttünk; és a' Cs. Királyi 's Francia armádiák közt, ezen folyó hólnapnak 14 ik, 's következett napjain, Helvéczsiában történt apró de véres tsatákat. Mi mind a' kettőt, a' mint lehet, lámmásan ugyan, de érthetöképen ki-

vánnyuk a' Magy. Kurir Olvasói eleibe terjeszteni.

I. A' mi az elsőbbit illeti, azt a' B. *Kray* (vólt *Eszterházy Antal*) Magyar gyalóg Regementjéből való derék tífzt, Kapitány *Lang* hozta ide mostanában. E' szerént a' Tudositás szerént, minekutánna az *Alessandriai* és *Seravallei* erősségek meg szabaditattak volna az ellenség hatalma alól, abban foglalatoskodott Gr. *Suwarow* Orosz fő hadi vezér, hogy lassan lassan közelebb mehessen a' Genuai tenger partokhoz, 's onnan is ki küszöbölhesse a' Francziákat. Arra való nézve, elsőben is a' *Rivalta* és *Pozzolo-Formigaro* közt lévő tágas térségre telepítette le az egyesült Cs. Királyi és Orosz ármádiát, annakutánna pedig egynéhány osztály sereget küldött ki az ellenséges ármádia mozgásainak szemea való tartására.

Joubert Fr. fő vezér, a' kinek kórmánya alá adattatott az Olasz Országai Fr. ármádia, a' segítő seregeknek, *Augustus* első napjaiban hozzá lett érkezése után egész erejével azon iparkodott, hogy a' *Tortónai* erősséget a' Cs. Királyi seregeknek ostromja alól fel szabadithassa, 's az által utat nyithasson magának a' *Pedemonti* herczegségbe való újabb bé nyomulásra. E' végre három *Colonnéra* osztotta fel a' kórmányára bízott, mintegy 45000 főből álló Francia ármádiát, mellynek egyikét, *Augustus* 13 ik napján, *Spignon* és *Aquin* által a' *Bormidai* völgybe, a' masikát az *Errói* - és *Orbai* völgyekbe, a' harmadikát a' *Scriviai* völgybe küldötte előre, 's akként helyhezette ármádiáját, hogy annak bal szárnya egészen a' *Pasztoránai* hegyek lánczának végeig nyult ki, 's számos ágyukkal vólt meg erőssítettve; a' dereka és a' frontja a' *Novi* mellett *Seravalle* felé ki nyuló hegyek menté-

ben állott, és ekképen mind *Novi* várasa, mind az az előtt fekvő, lassan lassan fellyebb emelkedő, 's tserjékkal és sűrű erdővel telles hegyek által védelmezett; jobb szárnya pedig a' *Seravalle*ig ki nyuló hegyeknek hátán telepedett le, 's szinte azon városig nyult ki.

Joubert fő vezérnek ártalmas feltételét meg akarván *Gr. Suwarow* Feldmarsal akadályoztatni, *Augufius*nak 15-ik napjára határozta meg az ellenségnek meg tamadását. Mellyet hogy annyival izeretensebben végbe vihessen, az előtt való nap *B. Kray* hadi Tárnok mestert olly rendelés mellett indította ki a' Cs. K. táborból, hogy az ellenség bal szarnyát meg kerülvén, vágjon a' hátába; más részről 8. batallion Orosz gyalogságot küldött jobb szarnyának nyughatatlankodtatására, az armádiá derekának jobb szarnyát *Gr. Bellegarde*, bal szarnyát *Ott*, a' két szarnyon álló lovallágnak vezérlését pedig *Gr. Pálffy* Generalisokra bizta.

Gr. Bellegarde támadta meg leg elsőben az ellenséget, és ámbár igen jó helyen állott és lok kártáts golyobisokkal védelmezte légyen is az ellenség maga tányáját, még is mindazáltal egynehány meredek tetőket el foglalt a' kormánya alatt völt vitéz nép, hanem több segítség menvén az ellenség védelmezésére, kentelen völt az általa már el foglatatott tetőket is el hagyni, 's magat hátrább vonni.

Ezen idő tájban ütöttek herczeg *Pancration* és *Milladorovich* Orosz Generalisok is a' *Novi* várasában és az az előtt fekvő tetőkön állott Francziákra, de ők sem nyomhatták el a' magokat igen erőssen védelmezett ellenséget, 's e' miatt *B. Kray* sem vihette a' reá bizatott dolgot végbe.

De azért még sem tsüggedt el Gr. *Suwarow* fő vezérnek a' szive; hanem egészlen meg lévén ő a' Cs. Királyi és Orosz seregeknek áthatatossá- gokról győzettelve, *Melas* lovasság Generalisát küldötte ellenek, 's utánna indította azon Orosz hadi népet is, a' melly a' *Dörfelden* Generál kór- mányá alatt a' *Noviba* vivő országos út mellett vigyázni parantsoltaott.

Azonközben 2 Orosz batallion gyalogság menvén B. *Kray* segítségére, ő is meg ujitotta a' tsatát, de még ekkor sem vehetett a' magát a' ké- tségbe eséig védelmezett ellenségén diadalmat. Arra való nézve harmadszor is próbát tétetett vele Gr. *Suwarow*, melléje adván az Orosz sere- geknek nagyobb részét, *Frölich*, *Lusignan*, és *Lou- don* Cs. K. Generalisokat is, a' kik közzül leg- elsőben is *Lusignan* General Major hágott fel az ellenség által el foglaltatott tetőkre, minden ne- hézfégeken erőt vett, és ha hármas sebbe, 's azok miatt fogságba nem esett volna, sokkal több kárt okozott volna az ellenségnek,

A' *Melas* General vezérlésére bizatott Colon- ne is rendkívül való vitézseget mutatott ezen tsa- tában, és nemcsak vissza nyomta az ellenséget a' maga posztyáig, hanem, azon túl is tovább üzte azt. — Herczeg *Lichtenstein* is élt a' ked- vező alkalmatosságokkal, és mindenütt, a' hol szükségesnek lenni látta, jelenvölt az alatta lé- vő lovassággal.

Azonközben értesére esvén *Melas* Generál- nak az, hogy a' Cs. Királyi és Orosz seregek azokat a' hegytetőket, a' mellyeken vala az el- lenség ereje, mindenütt el foglalták, 's győze- delmet vettenek volna, a' *Novi* előtt fekvő te- tőkre küldötte a' *Paar* gránatiros batallionját, a' melly az ő izama láttára fel hágott arra, és

nem ügyelvén az ellenség rettentő ágyú és kártáts tüzeire, tsupa bajonettakkal ütötte őket onnan le.

Az egyesült Cs. Királyi és Orosz seregeknek ezen vitézi tetteik, 's fzerentséjek olly nagy rémulésbe ejtették az ellenséget, hogy azt sem tudta valóban, merre kellelisen nékie futni; és minthogy nagy félelelem és zűtzavar vette őket környül, mind maga *B. Kray*, mind nevezetesen *Déva*y fő Szrázsamester a' Palatinus Huszár Regementjéből, *Kees* Fő Szrázsamester a' Császári Drago vos Regből, mind a' Sztáray gyalog Regementjéből való Kapitány *Bakonyi*, a' kórmanya alatt lévő 3 ik batallionnal hasznokra fordították ezen armadiánknak kedvező idő pontját, és *Colli* Fr. Generallal együtt mintegy 2000 embert, és sok ágyút, 's munitios szekeret ejtettek rabságra.

Az ellenségnek ezen tsatában szenvedett veszteségét leg alább 3000 holtakra, 4000 fogságba estekre, lehet tenni. A' sebbe esteknek száma sem volt kevesebb. *Grouchier* és *Perignon* Osztály Generálok, és *Colli*, 's *Bardon* brigada Generálok is fogságunkba estek, *Joubert* fő vezérről pedig azt mondják, hogy ő mingyárt a' tsata kezdetében sebbe esvén, *Novi* városában meg is holt. — Az el fogatott Fr. Generalok azt bezzélik, hogy az ő veszteségek' reá ment 18 ezer emberre, és hogy a' mi kártáts tüzünk nagyon öszve rongálta az ő sebbe esett katonáikat.

A' Fels. udvari hadi Tanács által kiadatott különös Tudositás szerent, 18 fő tiszti és 889 alltiszti ét köz ember holt meg seregeinktől; 10 Stabalis 's 152 fő tiszt, és 3636 all tiszti és köz ember kapott sebet; *Lusignan* Generáliston kívül, 24 fő tiszti, 1320 all tiszti és köz ember estenek rabságba 's tevelyedtek el.

A' meg holtak közzé számlaltatnak : Knorr Fő hadnagy a' Kinsky Ferencz Rgből ; B. Koffler F. Hadnagy a' Jordiséből ; Maythesi F. Hadnagy a' Nadasdieből ; Peillers A. Hadnagy a' Mitrovfzkiéből ; Fritzberg, Odenkirchen, és Petrak F. Hadnagyok a' Tercziéből ; Umlauf F. Hadnagy, és Wurmsor A. Hadnagy a' Lattermannéből ; Führer és Andree Zászlótartók a' Teutsmeisteréből ; Jasper Kapitány, és Wiesenfeld F. Hadnagy a' Hufféből ; Machlovitz F. Hadnagy, Kollerth A. Hadnagy és Alfinago Zászlótartó a' Vukassovichéből, Gruber Fő Hadnagy a' Kheuléből ; Maras Zászlótartó a' Szluinerek közzül.

Sebbe estenek : A' General Stábnál Steinmetz Kapitány az Erbach Regimentjéből ; Gr. Foucault a' Walliséből (Ezek mind ketten Adjutánsok voltak Gr. Bollegardnál) és Troyer Kapitány, Odelga's Croissart fő Hadnagyok azon Regimentből — Lewenehr F. Hadnagy az Orániai Herczegéből ; Bayer, Paul és Schweigard A. Hadnagyok a' Wallis Mihályéből ; Eisalsperger A. Hadnagy a' Kinsky Ferenczéből ; Adler és Schwimborn a' Jordiséből ; Brambero Kapitány, és Bono F. Hadnagy a' Schröder Wilhelméből ; Præloog Kapitány, Reuland F. Hadnagy, a' Klebekéből ; Mann Kap. a' Lattermanéből ; Richter, Münzer és Jocz F. Hadnagyok a' Fürstenbergéből ; Mohr Fő- és Seconda A. Hadnagyok a' Stuartéből ; Pertusi Obriflajtinant, Michalecz, Bayeri, Tartier, B. Stutterheim Kapitányok ; Pohacker, Miasga Fő és Münzinger's Varga A. Hadnagyok, Ponti és Grabowszky Zászló tartók a' Nadasdieből ; Kleber Kap. Rumpf és Hausleitner Fő- Wonisland, Mayerhofer, és Leuk A. Hadnagyok, Zwenger, és Mittruzzi Zászlótartók a' Mitrovfzkiéből. — Marcant F. Strázfamester, Raglovich, Grau, Gollenhofer, és Tibad Kapitányok, Kiss, Abramovich, Hornig és Hofmeister Fő- Mesmacre és Zlinsky

A. Hadnagyok, *Gr. Betting, Gomberg, és Gollenhofer* Zászló tartók, nem különben *Perkes* Reg. Adjutans a' Sztáraiéből. — *B. Gall és Auerveck* Kapitányok; *Kopf, B. Gallenfels, és Rousseau* A. Hadnagyok; *Schurreg és Schönfelder* Zászló tartók a' Terziéből. — *B. Rüdte* Oberster, *Sommer és Füllenbaum* Kapitányok, *Pöltel, Poinel és Lorberau* A. Hadnagyok a' Lattermannéből. — *Margot F. Strázsamester, Corterer, B. Stahl, 's Gr. Cornei* Kapitányok; *Haimann, Bruder, Dobay, Herweg és Renste Fő = Laudenberg, Burcell, Krall, Gr. Taurin, Rieder, Franz és Immhof* A. Hadnagyok; *Riegel és Remnitzky* Zászló tartók a' Teutsmelteréből. — *Moslitz és Koseritz F.* Strázsamesterek; *Fleischer, Staeger és Kautz* Kapitányok; *Guttmayr Fő = és Heinricker, Boccadoro, Donelli, Grevis és Dorn* A. Hadnagyok; *Adamy, Folkner, Potorny, Schlammersdorf és Nothkirch* Zászló tartók a' Huféből. — *Debeaut* Obristlajtnant, *Payerle, Hartel, Walter és Alemann* Kapitányok; *Récsey és Ternyei Fő = Radenitz, Eisler és Sietsey* A. Hadnagyok; *Renner* Zászló tartó a' Vukassevicheből. — *Reichard, Müller, Kölbeck, és Mittermacher* Kapitányok; *Porasiri és Dupski Fő = Weynhauer és Reisinger* A. Hadnagyok; *Figalla, Kreitzer és Devary* Zászló tartók a' Kheuleből. — *Posirehowsky* Oberster; *Potornyay, Andrassy és Récsey* Kapitányok; *Schocktschovich Fő = Bobich, Zachak, Rühse, Kosoly, Schiffmann és Zaitter* A. Hadnagyok; *Weeszy, Zámbery és Bruich* Zászló tartók a' Gyulaiéből. — *Mamola, Rodich, és Schrauf* Kap. *Terbicovich, Maydich, Gollob, Lang és Csermelő Fő = Kossanovich és Kranovich* A. Hadn. *Kummerhofer, és Petrovich* Zászló tartók az Ogulizsok közzül. — *B. Rossich, Raczkay Fő = és Radoschai* A. Hadn. a' Sztáraiak közzül. — *Suchanek F.* Hadn. a' Lobkovitz Dragonyos seregéből. — *Asl* A. Hadn. a' Lewenehreből. — *Steingruber F.* Strázsamester az 5. ik Hufzár Reg.

ből. — *Debay F.* Strazsm. B. *Luzsinsky* és *Sámonyi F.* Hadn. a' *Palatinus Hufz.* Regből. — *Huttern Kap.* és *Berszovitz F.* Hadn. a' *János Fő Herceg Drag.* Regből.

Hadi fogságba estek; Scheway F. Hadn. az *Antal F. Herceg Regből.* — *Bougard Zászló-tartó a' Mitrovizkiéből.* — *Benning* és *Frohman Zászlót.* a' *Sztáraiéből.* — *Gr. Lichtenberg, B. Kripp, B. Stephanie* és *Waldau Kapitányok; Hessen, Greipel,* és *Trapp Fő- és Viola A.* Hadn. 's *Lichtenfeld Zászlót,* a' *Terziéből.* — *Meixner* és *May Kap.* *Graßera* és *Rickauer A.* Hadn. a' *Teutsmeisteréből.* — *Vidahovich* és *Sax A.* Hadn. a' *Vukalsovichéből.* — *Wukovich Kap.* és *Rendulich A.* Hadn. az *Ogulinusok* közül. — *Horváth F.* Hadn. az *5-ik Hufz.* Regből.

2. Epen akkor, a' midőn *Olafz Országban* ezek történtek, *Károly Kir. Fő Herceg* 18 ik *Augustusi Tudositása* szerint, *Helvéczában* is yéres tsaták voltak, és annakelőtte negyed nappal, ugymint *Augustus* 14 ikén, mind *Jellachich Generalis* positioját a' *Sill vize* mellett, mind *B. Hocze F. M. Lajtnantot Tigurum* előtt igen mérgefen megtámadtak a' *Francziák,* hanem minekutánna egynéhány szerentsétlen próbát tettek, 's mindenkor vissza verettettek volna a' mi vitéz seregeink által, végtére vissza vonták magokat előbbi tanyájokra. Ellenben *Jellachich Generális,* azon tanyajából, a' mellyben eddig feküdt vala, és a' *Schwiczi Contonban* volt batallionunkat is hátrabb nyomván, *Jastberget, Katzensteigot,* és *Einsiedelt* el foglalták, a' melly miatt kéntelen volt *Jellachich Generalisunk* magát az *Etzelbergre* vissza húzni. —

Mégezzel sem elégedett meg az ellenség, hanem *Augustus* 15 és 16-ik napjain ujobban meg

támadta nevezett Generálifunkat, még pedig olly nagy erővel és mérgelességgel, hogy mind ő nékie, mind a' *Schwiczi* Cantonban tanyázott Eötvös Fő Strazsamesternek, egészen a' *Linth* vizéig kellett magokat vissza vonni. — Ahozképest olly parantsolatot adott ő Kir. Herczégse *Hocze* F. M. Lieutinantnak, hogy minden késedelem nélkül 9 batalion gyalogságot küldjön *Jellachich* General segítségére, és hogy mindenünne igyekezzen az ellenséget ki küzöbölni.

Olasz Ország.

Marquis *Caraccioli* felől, a' kiről már a' Magy. Kurir azt hirdette, hogy őtet *Nelson* Admiralis, *Nápoly* városának vissza vétele után a' *Minerva* nevű hajónak árbocz fájára fel akasztatta, illetén tudositást olvasunk az *Olasz Ország* közönséges levelekben. *Caraccioli* 32 esztendő korában végeztetett ki gyalázatos halállal e' világból. Első ifjuságotól fogva *Nápolyi* Kir. hadi szolgálatban volt, és sok kegyelmességét tapasztalta uralkodó fejedelmének. Szüntelen a' Király körül volt, még azon szerentsélen expeditióban is, a' melly miatt *Siciliába* kellett a' Kir. Familiának költözni. *Palermóba* is elment ő a' Királlyal; hanem rövid ott mulatása után engedelmet kért a' *Nápolyba* való visszaférésre, olly szin alatt, hogy hátra maradt betses jószágait a' Francziáktól meg menthesse. De mihelyt *Nápoly* városába ért, leg ottan a' republikánusokhoz adta magát, és azon flottának, kormányát, a' mellyet a' Király ellen akartak küldeni, magára vállalta. — A' Francziáknak *Nápolyból* lett el távozások után, hajóival együtt el fogatott az Anglusok és Kir. hajó seregek által, és rövid hadi processusa után, a' mint fellyebb is meg mondánk, fel akasztatott. — Hólt teste egynéhány font ónnal meg nehezítvén a' tengerbe vettetett.

A' Nápolyi Országi rebellisek 3 réndre vannak felosztattatva; az elsőben a' valóságos Jacobinusok és másokat eltsábitók; a' másodikban a' republikánusok; a' harmadikban az eltsábitottak, avagy eltantorodtak vagynak. Az elsőbb rendbeliek a' törvény szerént megvizsgálattván, érdemek szerént megfognak büntetödni; a' második rendbeliek számkivetésbe küldetnek, úgy mindazáltal, hogy ha magokat meg tudják igazítani, vissza meheszenek honnyaikba; a' harmadik rendbelieknek tökélletesen megkegyelmezett a' Király.

A' Bolognai tudositások szerént, 5000 főből álló Auszriai és Orosz katonaság marsirozott ottan keresztül *Augustus* 9-ik napján Róma felé, még pedig olly nagy fiettséggel, hogy a' gyalogságnak elvitelére 700 szekerek állitattak ki. — Ez a' katonaság a' Cardinális *Ruffo* kormánya alatt lévő Nápolyi ármádiához fogja magát tsatolni, és azokat a' helységeket, a' mellyek még a' Francziák birtokában vagynak, ugymint Romában az Angyal várát, *Ankonát*, és *Civitavechiát* vissza venni segíteni.

Az egész Római Status felkölt a' Francziák ellen, és nem sokára mind onnan, mind a' több Olasz Országi tartományokból ki fognak üzettetni. Imitt amott sok ezren megölettettek közülök, úgy hogy, most is bé tellyesedett ama közpélda beszéd: *Olasz Ország temető helyek a' Francziáknak.*

Gróf *Klenau* Cs. K. Generál 2000 emberrel marsirozik Toskonából Luckán keresztül Genua felé. Ennek elvétele, és a' Francziáknak egész Olasz Országból leendő kiüzettetések után, 30 ezer főből álló Nápolyi sereg fogja magát az Auszriai és Orosz ármádiához tsatolni. — A' midőn Gr. *Suwarow* Feldmarsal legelsőben *Mantuanak* vissza vétetését hálotta volna, térdre esvén sokáig imadkozott.

A' Livornói kereskedőknek meg izente Gr. *Suwarow*, hogy minthogy ő most *Genovához* közelget, elegendő eleséget és hajókat készítsenek armadiája számára. Továbbá ki hirdettette, hogy a' melly hajók a' Francziák számára *Genovába*, *Nizzába*, *Tulonba* és *masuva*, vagy eleséget, vagy muníciót visznek, minden külömség nélkül confiscaltassanak. A' Fels. Szárdiniai Király a' *Pedemonti* armadia Generalissimusává tette ezt az ősz héróft.

Helvétzia.

General *Massena* azért kívánnya a' maga armadiájának *Wallisban* fekvő bal szárnyát meg erőssíteni, mivel attól tart, hogy *Mantua* várának vissza foglaltatása után, oda fognak a' Cs. K. seregek ellene menni. Fr. General *Hardy* 8 batallion gyalogsággal, és 4 compania pattantyusokkal vigyaz a' *Lemanni* Cantonban, a' kik igen nagy terhekre vagynak a' lakosoknak. — Helvétus General *Kellert* minden hadi szolgálatra alkalmatlannak lenni itilte a' hadi itilő szék, kiváltképen azért, hogy még eddig, valaményiszer commandirozott, mindenkor részeg rólt.

Károly Kir. fő herczeg a' Zürchi Cantonhoz és várashoz intézett kegyelmes levelében nagyon meg ditsírte a' lakosokat, hogy ők a' Francia tábornak szeme láttára, és füle hallattára, azon nagy örömeket, mellyet a' Cs. Király armadiának *Olasz Ország* szerentsés elő menetelekből vettek, nyilván ki nyilatkoztatták.

Lehetetlen *Walésiának* szomorú állapotját, és azon nyomoruságot, a' mellyet annak szánezésre méltó lakosi, és az ott lévő Francia katonaság szenvednek, le írni. Az utólsobbaknak gyakran se kenyerek, se húsok, se köntösök, se zsoldjok nintsen, melly miatt rakásra hullanak egymás után. — Más Cantonokban sinte

787 g. é. m. n. i. ...
A. Fr. ...
381
...
jobb dolgok a Francia Katonáknak; ellenben
a' Fr. Commissariusok, és líferánsok tömik az
egész népeket, és dobzódással és bujasággal töltik el
idejüket.

Batavia Republika.

Augustus 6 ik napján egy Kurir érkezett *Madritből Hagába*, a' ki által azt a' tudósítást vette a' Directorium, hogy az egyesült Francia - Spanyol flotta a' Kádixi kikötő helyből ki evezvén, egyenesen a' Fr. tengeri partok felé vette az útját, egész erővel meg akarván az Auglusok titkos expeditioját akadályoztatni.

*Augustus 2 ik*n egy promemoriát küldött a' Batáviai Directorium a' Párisi Kormányzéknek, mellyben nagyon panaszkodik azok ellen a' Párisi Journalisták ellen, a' kik a' Belga nemzetnek mostani előjáróit hívségtelenséggel, és hazugsággal vádolni meg nem szűnnek.

Eddig minden Hollandiai tartományban különös pénz neme veretett, és vólt folyamatban; hanem most azt végzette a' Hágai Directorium, hogy a' jövő eszendőnek kezdetétől fogva az egész Republikában egy forma pénz folyjon, és hogy egy közönséges pénz verő műhely állítsék fel *Amsterdámban*.

Francia Republika.

Az Orosz Császár, a' mint a' Párisi levelek is hirtelik, hadat izent a' Spanyol Királynak azért, mivel hogy ez el nem engedi magát a' Fr. Republika barátságától vanattatni.

Gen. Bernadotte mostani Fr. hadi minifter minden centralis Administratiókhöz egy circularis levelet küldött, a' mellyben arra serkengeti azokat, hogy mennél előbb állítsák ki a' segítő ba-

tallionokat, és hogy September 22 ik napjáig fegyverkezetsék fel azokat. A' Fr. Republikának, *ngymond Circularis levelében*, annál rettentőnek kell magát mutatni, mennél nagyobb mozdulásban vannak a' Royalisták.

A' miképen több tudósítók írték, igen nagy támadás vagon Langvedociabair, és 20 ezer insurgensek gyűlvén ösye fejer Zászlókkal mársíroznak Touloué várára ellen, szüntelen ezt kiáltozván, *Ellyen a' Király!* Az ellének küldett republikanusí seregek meg verettetvén általok, kéntelenek voltak magokat a' nevezett várasba bé vonni.

A' 9-ik szám alatt, Julius 30 ik napján költ Magy. Kurirnak utólsó lapján arra köteleztük vala magunkat, hogy az *Oesterreicher Jósef* tudós Orvos Doctor Ur *Magyar Országi természetes tsudállatos Sójának* külömbkülömbféle nyavalyaknak orvoslásában való hasznait, 's az avval való élésnek modját a' következő alkalmatossággal közleni fogjuk az Olvasó Publicummal.

Tett igiretünkoek bé tellyesítését az akkor következett, és eddig szüntelen tartott foglaltossáagaink hátraltatván, most már egész kézszeggel és örömmel tellyesítjük akkori fogadásunkat, tapasztalván azt, hogy a' mi *dühös állatok által meg marattattakkal, vizbe fultakkal, a' kemény hidegekben meg fagyottakkal* s. a. t. való bánásnak modjáról tett hasznos jegyzéseinket fokkal nagyobb meg elégedessel olvasla légyen a' Magy. Publicum, mintsem mi reménylettük vala.

Maga *Oesterreicher* Doctor Ur, és mások tapasztalásaik szerént, igen hasznos és hathatos eszköz ez a' *Magyar Országi természetes tsudállatos Só.*

1. *A' gyulladó nyavalyáknak eltávolítások-
ra, a' midőn minden nagy érzékenység nélkül
kelletik a' gyomrot s' beleket a' benne lévő tsu-
nyafágtól ki tisztítani, és azoknak nagy mérték-
ben lévő erejét meg kímélni. Hogy ezt mi-
velje ezen Só, még tetézik ennek hivelítő izéből,
és a' vízben, s' több efelé elközökben való kön-
nyü el olvadásából.*

2. *A' forró hidegeknek kezdetében, akár a'
vér gyulladásától, akár az epének nagy bövsé-
gétől, akár a' rheumatica, avagy hasogató ma-
teriától származzanak azok, még pedig nem an-
nyira a' testnek ki tisztítása, mint inkább a' test
nedvességeinek, az illy nyavalyákban kívánt bö-
séges italokkal való egyesítése által. Nem kell
mindazáltal úgy gondolkozni, mintha ez a' Só,
elegendő volna ezen veszedelmes nyavalyáknak
meg orvoslására; éppen nem, hanem, hogy azon
falu helységeken, a' hol semmi Orvosok nin-
tsenek, addig míg oda hivattnának, azzal ha-
lzonnal élhesse a' beteg.*

3. *A' gyomorban és bélleken nagyon meg-
gyullott epe fártól és takonytól származott nyava-
lyaiban a' gyomornak és beleknek, a' melly eset-
ben mint gyomor tisztító eszközzel, úgy kell
ezen Sóval élni, és így, a' mint alább meg fog
határozottatni, egy kevésbé nagyobb dozist kell
abból bé venni.*

4. *Azon epe fártól eredett nyavalyákban, a'
mellyekben a' felettébb való epe fárt hánytató
eszköz által kellene ki üresíteni, hanem a' beteg-
nek valamely testbeli fogyatkozása miatt, nem
bátorfagos volna valamely erőltető eszközzel
élni. Illyenkor csak apró és gyakorta való dó-
zifokban kell evvel élni, nem mint tisztító, a'
melly az illyen esetekben ártalmas volna, ha-
nem mint solveus az az, a' sürü epesárt fel ol-
lató szerrel.*

3. *A' nervusoknak, avagy idegeknek azon*

nyavalyáiban, a' mellyek fájdalommal vagynak öfzve köttelve, és a' mellyek a' testnek erőtlenségétől és mérték felett való érzékenységtől veszik eredeket. Ilyenek a' férfiakban a' *hypochondria*, az asszonyi nemben a' *hysteria*, avagy méh anya nyavalyája, s több efélek. Ezeknek az ő gyógyításokban, a' felettebb való érzékenységet okozó materiának, ugymint a' fekete epe fárnak és sűrű takornynak el hártására kell az értelmes Orvosnak a' maga figyelmetességét függesztetni, és azokat, az érzékenységnek öregbitése nélkül a' testből ki hajtani igyekezni, erre pedig épen olly alkalmas a' Magyar Országgi természetes tsndálatos Só, mint *Glaubernek* mesterséges tsudálatos Sója.

6. Hasznos a' terhes asszonyoknak, mind a' szülés előtt mind az után. A' szülés előtt való szorulásokban, terhes fő fájásokban, éhtelenségben, és a' gyomorban s belekben meg gyüllött molskóktól eredni szokott alkalmatlanságokban. A' szülés után, támadni szokott forró hidegekben, a' méh anyának és több szomszéd részeknek gyulladásra való hajlandóságában.

7. A' has üregében lévő belső részeknek, ugymint a' lépnek, májnak szorultságaiban (in *farctibus*), és az ezektől eredett nyavalyákban, a' fárgaságban, kolikában, a' vak arany érbén, melancholiában s. a. t.

8. A' *lymphaticus*, avagy vizet magokban tartó ereknek szorultságoktól származott nyavalyákban, ugymint a' *catharusban*, *rheumatisban*, fehér arany-érbén, és mirigyekben avagy a' mandoláknak daganatjában, a' mellyeknek elofzlatásokban igen hathatósnak tapasztaltatott ez a' Magyar Országgi tsudállatos Só.

Az evvel való élésben, semmi mesterséges készítés, és egyelítés nem szükséges, igen könnyű azt vagy tsupa meleg vízben, vagy herbatéban, vagy limonadában el olvasztani, és mivel

mindenféle közönséges elodellel meg egyez, akár-melley órában, akár reggel, akár este, akár ebéd előtt, akár utánna lehet vele élni. Minthogy jó ize vagyon, semmi gyomor imelgést nem okoz. Ha szomjuság követi, tiszta vizet is lehet reá innya. — A' ki a' savóval és savanyú, vagy mineralis vizekkel való éles előtt egy jó dozist eb-ből bé veszen, öregbiti az elsőbeknek hatha-tosságát. Tulajdon tapasztalásából is tudja ezt a' Magy. Kurirnak egyik írója, a' ki ennekelö-te 3 éltendővel hasznosan élt a' Füredi savanyú vizzel.

A' gyullasztó és forró nyavalyakban lenni szokott hőségnek merséklése, és a' vastag ta-konynak fel olvasztása végett, napjában 2 vagy 3 quintlit apróbb dózisokra fel osztva, a' gyomorban lévő tsunyaságnak ki üresítése és ki tisz-títása végett pedig 2—3 latot lehet bé venni. A' gyermekeknek 's gyenge személyeknek ezt a' viz-ben el olvasztatott Sót téjjel elegyítve kell bé adni.

A' ki ezen Magy. Országai tsudállatos Sónak eddig le irt hasznait jól meg fontollya, méltán örvendhet, hogy a' jólévő természet e' szz-ben is fáfarkodott a' mi Magy. Hazánk^{nak}, és haladó szivvel emlékezhetik Doctor *Oesterreicher* Urról, a' ki sok fáradságos visgalódásai után ezen természet javát fel fedezte, és ha másképen meg nem jutalmaztathatta szorgalmatos iparkodását, sát, leg alább ne vesse meg az ő hasznos talalmányát, sőt inkább ha hasznát fogja magán tapasztalni, másoknak is ajánlya az avval való elést. Kiváltképen a' salusi és szegény emberek, mint igen könnyen és óltsón szerezhető eszkö-znek, sokféle változásokban igen nagy hasznát vehetik ezen *Magyar Országai természetes tsudál-latos Sónak*.

D. D. S.